
Przedmowa

Trzeci numer czasopisma „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne” (NOWIS) podejmuje problematykę związków między różnymi kulturami działania w polach aktywności realizowanymi przez przedstawicieli profesji społecznych a problematyką kształcenia/kształtowania.

Został on przygotowany we współpracy Katedry Pedagogiki Społecznej Wydziału Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego z Katedrą UNESCO Kształcenia i Praktyk Profesjonalnych w Conservatoire National des Arts et Métiers w Paryżu, a przede wszystkim z jej twórcą i założycielem profesorem Jean-Marie Barbierem. Trzeci numer NOWIS, wpisując się w zakres prac badawczych obu katedr, stanowi przestrzeń, w której spotykają się kultury działania w różnych polach aktywności i różne, odpowiadające im koncepcje oraz projekty kształcenia.

Otwartość kulturowa tego numeru wyraża się także w jego wielojęzyczności. Artykuły zostały opublikowane w czterech językach: angielskim, francuskim, niemieckim i polskim. Dodatkowym elementem, którego nie ma w innych numerach NOWIS, jest wzbogacenie tego zeszytu zestawem streszczeń tekstów, które publikowane są w językach mniej znanych społeczności międzynarodowej badaczy i profesjonalistów działających w omawianych polach praktyki i realizowanego w nich kształcenia, kształtowania podmiotów działających. Zadbanie o warunki komunikacji pomimo dzielących różnic kulturowych, językowych wpisuje się także w misję tego czasopisma, którą wyraża tworzenie przestrzeni wymiany poglądów na temat różnych problemów nauk o wychowaniu.

Treść tego numeru obejmuje więc studia i rozprawy na temat:

– konceptu kultur działania i propozycji narzędzi ich analizy w takich obszarach, jak edukacja/kształcenie, praca socjalna, terapia, zarządzanie czy aktywność naukowa. Koncept kultury działania może być zdefiniowany jako podzielany i ewoluujący sposób organizacji procesu konstruowania sensu wokół aktywności podmiotów, w które są one zaangażowane. W koncepcji tej analizie poddaje się ramy myślenia podmiotów i werbalizację podejmowanego działania. Zagadnienia te omawia w swym wprowadzającym studium Jean-Marie Barbier;

– podejścia społeczno-pedagogicznego do analizy aktywności w polu praktyki, które pełniąc funkcję pewnej metateorii dla tejże analizy, mogłoby stanowić orientację działania, które odpowiadałoby na złożoność pola praktyki i niezbędną współdziałania. W tekście zaproponowano narzędzie charakteryzujące wymiar społeczny działania w polu praktyki, na przykładzie obszaru pracy socjalnej. Omówienie tych kwestii znajdujemy w artykule Ewy Marynowicz-Hetki;

Obszernie omawiana jest w numerze problematyka odnosząca się do kultur działania w polu kształcenia, które podlegają zmianom i modyfikacjom. Między innymi podejmowane są zagadnienia:

– kształcenia dorosłych, gdzie także widoczne są nowe wyzwania wymagające rekonfiguracji nadawanych zwyczajowo znaczeń tej aktywności. Sprzyjać temu mogą narzędzia konceptualne, które w swym tekście proponuje Jean-Pierre Boutinet;

– kultury edukacyjnej miasta ujmowanej jako jeden z wymiarów kultury miasta, obejmującej jego obyczajowość czy rytualizacje poddawane transformacjom w rezultacie wzajemnych oddziaływań mieszkańców miasta i jego środowiska. Maria Mendel w tekście: *Kultura edukacyjna miasta: czego uczy globalny urbanizm* przedstawia propozycję analizy kultury edukacyjnej miasta, odnosząc się do koncepcji neoliberalnie zarządzanego miasta globalnego, rozumianego w sensie Foucaultowskim jako urządzenie (*dispositif*);

– kultury animacji postrzeganej jako swoista humanistyczna pedagogia, w szerokim rozumieniu. Punktem wyjścia dla tej analizy autor tekstu Dariusz Kubinowski czyni cechy konstytutywne animacji kultury odnoszące się do rozumienia animacji jako ożywiania, aktywizowania, zmieniania i traktowania indywidualnej kultury jednostek i wspólnot jako zasadniczego przedmiotu jej oddziaływań. Analiza cech konstytutywnych animacji prowadzi autora do określenia specyfiki edukacyjnej tej aktywności;

– kultur edukacyjnych obecnych w tworzeniu społeczeństwa opartego na przedsiębiorczości. Omawia to zagadnienie Marija Zarezankova-Potevska, dzieląc się swymi wieloletnimi doświadczeniami wdrażania tej idei w społeczeństwie macedońskim;

– kultur kształcenia w środowisku wiejskim podlegającym procesom transformacji. O zagadnieniach tych piszą w eseju stanowiącym świadectwo własnych doświadczeń w kształceniu społeczności wiejskiej Pedro Puig-Calvó, Jean-Louis Ichard;

– kultur kształcenia w zakresie nauk o wychowaniu, które uległy gwałtownym przekształceniom w związku z wprowadzeniem do uniwersytetów europejskiej reformy szkolnictwa wyższego, koncentrującej się na tzw. procesie bolońskim, w efekcie którego dokonano w uniwersytetach głębokich zmian strukturalnych. Zagadnienie to, na przykładzie realiów niemieckich, analizują: Cathleen Grunert, Katja Ludwig. Autorki stawiają pytanie o konsekwencje wprowadzenia systemu studiów dwustopniowych dla instytucjonalnej organizacji kształcenia na kie-

runkach zogniskowanych na nauce o wychowaniu, a tym samym dla jej pozycji w niemieckim systemie szkolnictwa wyższego;

– kultur komunikacji społecznej na przykładzie wymogu posługiwania się językiem angielskim w interakcjach międzynarodowych, co wprawdzie sprzyja dostępności do podejmowania studiów w innych krajach, ale poprzez swoją powszechność może utrudniać pogłębione rozumienie i sprzyjać powierzchowności analiz. O dylemacie tym pisze Wilfried Hartmann w swym eseju z doświadczeń wieloletniego funkcjonariusza europejskich instytucji kształcenia i wymiany międzynarodowej;

– kultur pracy socjalnej/społecznej, które omawiane są w dwu tekstach odnoszących się do kontekstu niemieckiego i amerykańskiego. Rita Braches-Chyrek, Heinz Sünker w analizie obejmującej ostatnie 35 lat rekonstruują historyczne i systemowe warunki rozwoju pedagogiki społecznej/pracy socjalnej na ziemiach niemieckich oraz transformacje społecznej funkcji pracy społecznej/pedagogiki społecznej wynikające z kontekstu społecznego i zadań, jakie winna realizować we współczesnym społeczeństwie niemieckim;

– kultury pracy socjalnej na przykładzie pracy z rodziną. Autor artykułu Robert Constable, odnosząc się do multidyscyplinarnych koncepcji i własnej praktyki, proponuje systemowy model pracy socjalnej z rodziną, którego najważniejszymi cechami konstytutywnymi są dynamika, relacyjność i transformacyjność kultur poszczególnych członków rodziny. Wymaga to, aby pojmować interakcje zachodzące w rodzinach w sposób transkulturowy.

Na zakończenie numeru *Czytelnicy* znajdują jeszcze opisy najważniejszych aktywności międzynarodowych, jakie miały miejsce w ostatnim czasie na Wydziale Nauk o Wychowaniu Uniwersytetu Łódzkiego. Izabela Kamińska-Jatczak i Elżbieta Skoczylas-Namielska przybliżają wydarzenia związane z 70-leciem Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego oraz dyskusją panelową wokół problematyki zawartej w książce Jean-Marie Barbiera *Leksykon analizy aktywności. Konceptualizacje zwyczajowych pojęć*, której polski przekład został opublikowany przez Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego. Zaś członkowie komitetu organizacyjnego Mariusz Granosik, Anita Gulczyńska i Małgorzata Kostrzyńska omawiają przebieg międzynarodowej konferencji organizowanej przez Katedrę Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Łódzkiego oraz stowarzyszenie ERIS pt. *Participatory Social Work: Approaches, Barriers, Critique*.

Wyrażając nadzieję, że problematyka podjęta w tym numerze NOWIS spotka się z zainteresowaniem i będzie wzbogacać myślenie o działaniu – zapraszamy do jego lektury.

Łódź–Paryż, luty 2017 r.

Redaktorzy
Tłumaczenie: Grażyna Karbowska

Préface

Le troisième numéro de « Sciences de l'Education. Etudes Interdisciplinaires » („Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne” (NOWIS) est consacré aux liens entre cultures d'action professionnelle et éducation/formation.

Ce numéro a été préparé en collaboration entre la Chaire de Pédagogie sociale, de la Faculté des Sciences de l'Education de l'Université de Lodz et la Chaire Unesco Formation et Pratiques Professionnelles au Conservatoire National des Arts et Métiers à Paris, particulièrement avec son fondateur le professeur Jean-Marie Barbier. Ce troisième numéro SDEEI (NOWIS) s'inscrit dans le cadre des travaux de recherche de deux Chaires et constitue un espace de rencontre entre différentes cultures d'action, conceptions et projets éducatifs.

L'ouverture culturelle de ce numéro se traduit également par son plurilinguisme ; les articles sont publiés en quatre langues : l'allemand, l'anglais, le français et le polonais. Un élément nouveau, par rapport aux numéros précédents, est constitué par la présence de résumés des textes publiés dans des langues moins en usage dans le milieu des chercheurs et professionnels du social. Notre objectif de communiquer malgré/au-delà des différences culturelles et langagières s'inscrit bien dans la mission de la revue : créer un espace d'échanges relatifs aux différents problèmes abordés par les sciences de l'éducation.

Ce numéro comprend notamment des textes sur :

– le concept de culture d'action et les propositions d'outils d'analyse dans les domaines de l'éducation/la formation, le travail social, la thérapie, la gestion ou bien l'activité scientifique. Le concept de la culture d'action peut être défini en tant que mode partagé et évoluant sans cesse du processus d'organisation des constructions de sens autour de l'activité des sujets qui y sont engagés. Dans ce concept, on soumet à l'analyse les cadres de pensée des sujets agissants et la verbalisation de l'action de l'action entreprise. Ces questions – là sont abordées par Jean-Marie Barbier dans l'article d'introduction ;

– les approches socio-pédagogiques d'analyse d'activités dans le champ des pratiques, pouvant constituer une métathéorie pour cette analyse, et à partir de là servir d'orientation pour l'action en réponse à la complexité du champ de la pratique et à la nécessité d'agir en coopération. Dans l'article, on présente les outils caractérisant la dimension sociétale de l'action au champ de la pratique sur l'exemple du travail social. Ces questions sont abordées par Ewa Marynowicz-Hetka.

Dans ce numéro, on s'intéresse également à la problématique des cultures d'action du champ de l'éducation, soumises à changements et modifications. On trouvera entre autres des textes abordant :

– l'éducation des adultes confrontée aux nouveaux défis et de ce fait entraînant de nouvelles configurations des terminologies habituellement utilisées pour cette activité. La réflexion à ce sujet peut être facilitée par les outils conceptuels proposés par Jean Pierre Boutinet ;

– la culture éducative de la ville, en tant que définissant ses coutumes, ses rites, *etc.*, et influençant la vie. Maria Mendel, dans son article : *Culture éducative de la ville : qu'est-ce que nous apprend l'urbanisme global*, présente une proposition de recherche se concentrant sur la conception de la gestion néolibérale de la ville globale, au sens d'un *dispositif* chez Foucault ;

– la culture d'animation aperçue comme une pédagogie humaniste comprise au sens large. L'analyse de Dariusz Kubinowski, commençant par les traits constitutifs de l'animation, nous invite à comprendre l'animation au sens de rendre vivant, d'activer, de changer, *etc.* ; elle choisit comme objectif principal d'agir sur la culture propre des individus et des communautés. Ces traits constitutifs amènent l'auteur à préciser la spécificité éducative de l'activité d'animation ;

– les cultures de l'éducation dans la formation d'une société basée sur l'idée d'entrepreneuriat. Cette question est abordée par Marija Zarezankova-Potevska qui partage sa riche expérience d'introduction de cette idée dans la société macédoine ;

– les cultures de l'éducation en milieu rural et leurs changements. Cette question est présentée par Pedro Puig-Calvo, Jean-Louis Ichard dans l'essai où les auteurs parlent de leur expérience de formation dans le milieu rural ;

– les cultures de la formation dans le domaine des sciences de l'éducation dont le changement radical est lié à la réforme européenne du système de l'éducation supérieure, reposant sur le processus de Bologne et entraînant d'importants changements structurels. Le contexte allemand de cette problématique est présenté par Cathleen Grunert et Katja Ludwig. Les auteurs se posent la question sur les conséquences de l'éducation, se déroulant en deux cycles, pour les institutions organisant cette formation dans le domaine des sciences de l'éducation ainsi que sur leur statut dans le système de l'éducation supérieure allemand ;

– les cultures de la communication sociale, dans lesquelles l'utilisation de l'anglais devient à présent une exigence, et qui d'un côté donnent un large accès aux études internationales, de l'autre induisent une universalité qui peut entraver une

compréhension approfondie. Ce dilemme est soulevé par Wilfried Hartmann dans son essai appuyé par une longue expérience de fonctionnaire dans des institutions éducatives et d'échanges européens ;

- les cultures du travail social/sociétale dans le contexte allemand, qui font l'objet du texte de Rita Braches-Chyrek et Heinz Sünker. Dans l'analyse historique des 35 dernières années, les auteurs reconstruisent les enjeux historiques et systémiques du développement de la pédagogie sociale, ainsi que les transformations sociales de la fonction sociale du travail social relevant du contexte social et des tâches que le travail social est amené à remplir dans la société contemporaine allemande ;

- les cultures du travail social à l'exemple du travail avec la famille. Robert Constable, faisant référence aux conceptions pluridisciplinaires, propose un modèle systémique du travail social avec la famille dont les traits principaux sont : la dynamique, le caractère relationnel et transformationnel des cultures des membres respectifs de la famille, ce qui nécessite d'appréhender les interactions au sein de la famille de façon transculturelle.

A la fin de ce numéro, les lecteurs trouveront également les descriptions des activités majeures internationales qui avaient lieu à la Faculté des Sciences de l'Éducation de l'Université de Lodz. Izabela Kamińska-Jatczak et Elżbieta Skoczylas-Namielska évoquent les événements liés au 70ème anniversaire de la Chaire de Pédagogie Sociale et la discussion de panel consacrée à la problématique du livre de Jean Marie-Barbier (*Vocabulaire d'analyse des activités – Penser les conceptualisations ordinaires*) dont l'édition a été assurée par les éditions de l'Université de Lodz. Mariusz Granosik, Anita Gulczyńska, Małgorzata Kostrzyńska évoquent enfin le déroulement d'une conférence internationale, organisée par la Chaire de Pédagogie Sociale, UŁ, et l'association ERIS *Participatory Social Work : Approaches, Barriers, Critique*.

Nous vous invitons à la lecture de ce nouveau numéro de NOWIS tout en ayant l'espoir que la problématique abordée répondra aux attentes de nos lecteurs et enrichira leur réflexion.

Lodz-Paris, février 2017

Les coordonnateurs du numéro
Traduction : Grażyna Karbowska